

El 'gest Cerdà' de pensar la ciutat i el territori

ANTONI FOGUÉ

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 12 de juny del 2010

Sosté el geògraf Francesc Muñoz, director del Congrés Internacional Cerdà Postmetròpolis: el govern de les regions metropolitanes en el segle XXI (que tindrà lloc del 8 al 12 de juny al CCCB), que la celebració de l'Any Cerdà, més enllà de l'estricta efemèride del 150è aniversari de l'Eixample, ens convida a revisar tant el procés d'urbanització del territori com la construcció social de la ciutat. Muñoz parla amb gran encert del gest Cerdà, entès com l'exercici categòric d'una forta racionalitat urbana que va dur-lo a justificar la construcció d'una nova ciutat i, en conseqüència, a l'elaboració d'un pla d'eixample. Si avui volem donar continuïtat a la potència d'aquell innovador i revolucionari gest Cerdà sembla cada cop més obvi que cal sotmetre les necessitats metropolitanes a un profund debat que no sigui presoner ni de contingències partidistes, ni de visions localistes, i que es proposi com a objectiu dur les polítiques urbanes a tots els territoris que envolten la metròpolis. I, d'entrada, això vol dir ser capaços de llegir la província de Barcelona com el que és: una regió eminentment urbana.

zoom L'Eixample de Barcelona.

Abans de desenvolupar alguns d'aquests elements, vull, però, recordar que l'aportació de Cerdà al desenvolupament territorial de la província de Barcelona va ser molt substancial, tant en la seva qualitat d'enginyer de camins com quan fou elegit diputat provincial i, finalment, president de la diputació durant el temps massa curt de la Primera República. Ho va fer col·laborant en el disseny del Pla de Vies Locals, que incorporava a la nova xarxa de comunicacions el fet decisiu de l'arribada del ferrocarril, o

més tard llançant una proposta d'organització interna de la província mitjançant una confederació regional de municipis, a partir d'una metodologia estadística que avui és difícil no veure com un clar antecedent del model xarxa de municipis que la Diputació de Barcelona ha posat en marxa en la darrera dècada. Hem fet l'esforç d'explicar aquest pas poc conegut, si nés no entre el gran públic, d'Ildelfons Cerdà en l'exposició de Cerdà i la política pràctica que actualment s'exhibeix al Centre Cultural Blanquerna de Madrid amb el propòsit de subratllar una segona característica no sempre reconeguda del famós enginyer nascut a Centelles: el fet de ser el més important urbanista espanyol de la seva època i un dels que ha tingut una dimensió internacional més notable. M'atreveixo a apuntar que el segon gest Cerdà és la voluntat de pensar el territori i el fet urbà en clau també espanyola, i com a bon liberal progressista que era va cercar en tot moment la modernització de l'Estat.

L'imperatiu de portar les polítiques urbanes a tot el territori ens aboca avui a una reflexió prèvia sobre el fet que les ciutats i viles de la província de Barcelona es troben en un context fortament urbà, caracteritzat per unes interrelacions molt intenses de tot tipus i per una mobilitat creixent. Això és així fins al punt que els estudis fets els darrers anys mostren que l'àmbit de la província de Barcelona és funcionalment una regió urbana integrada per un centre metropolità i unes corones successives que, tot plegat, engloben el 90% d'una població de prop de cinc milions i mig d'habitants. La província de Barcelona és la regió urbana més important del sud d'Europa. Tanmateix, aquesta dimensió urbana del territori de la província és un fet relativament recent i ha estat possible perquè el creixement en nombre absolut i en termes relatius de la població s'ha donat a la segona corona metropolitana, fet al

qual s'ha afegit que una part substancial d'aquesta transformació urbana s'ha produït en el que podríem anomenar noves ciutats, la transformació de moltes viles en autèntiques ciutats, com per exemple Vilanova i la Geltrú, Granollers, Igualada o Vic.

Aquesta realitat urbana de la província, formada per corones fortament complementàries però no totalment integrades, es troba en els àmbits de la segona i tercera corona amb un nivell de prestació de serveis i equipaments molt per sota del que seria desitjable, i aquests dèficits afecten tant la cohesió de la població com la competitivitat de les activitats econòmiques. Aquesta realitat perjudica prop del 40% de la població que viu en la segona i tercera corones metropolitanes i bona part de les ciutats amb més potencial de creixement. Penso que l'Any Cerdà ens reclama que siguem capaços d'un altre gest: enfrontar-nos de debò a les exigències d'una realitat metropolitana que va molt més enllà d'un cert imaginari col·lectiu, tendent a privilegiar imatges ruralitzants. I això passa inevitablement per disposar de polítiques i estratègies que incloguin la totalitat de la regió urbana actual.